

5. Вайнштейн О.Б. Денди: мода, література, стиль життя / О.Б.Вайнштейн. – М. : Новое літературное обозрение, 2005. – 640 с.
6. Лотман Ю.М. Русский дендизм / Ю.М.Лотман. Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII–начало XIX века). – Санкт-Петербург : Издательство «Искусство-СПб», 1994. – С. 123–136.
7. Финк Т. 85 способів зав'язування галстука. Настільна книга для чоловіків. / Т.Цинк, Ю.Мао. – М. : Астрель АСТ, 2007. – 138 с.
8. Kelly I. Beau Brummell: the ultimate dandy / I.Kelly. – London : Hodder & Stoughton, 2005. – 128 p.
9. Neckclothitania; or, cietania: being an essay on starchers. By one of the cloth. – London : Printed for J. J. Stockdale, 41, Pall Mall, 1818. – 90 p.
10. The art of tying the cravat: demonstrated in sixteen lessons, including thirty-two different styles; forming a docket manual. – London : eff ingham Wilson, 88, cornhill, and ingrey & madeles, 310, strand, 1828. – 72 p.
11. Johnston L. Nineteenth-century fashion in detail / L.Johnston. – London : V&A Publications, 2005. – 224 p.

Робота посвящена аналізу складових елементів костюма денди в контексті романтичного індивідуалізму першої половини XIX ст. в Англії. Охарактеризовані канони дендистського кодексу, розглянуті прояви індивідуального смаку в деталях, сформульовано протиріччя між зовнішнім знаком дендизму – костюмом і внутрішньою сутністю його носителя.

Ключові слова: дендизм, англійський стиль, чоловічий костюм, дендистський кодекс, смак в деталях.

The paper analyzes the constituent elements of the costume dandy in the context of romantic individualism, the first half of XIX century in England. Characterized Code of Canons dandy, considered manifestations of individual taste in detail, articulated the contradiction between the external sign of dandyism – suit and inner nature of its support.

Key words: dandyism, English style, suit, Code of Canons dandy, tastes in detail.

УДК 008 : 24 : 34 : 39 : 94 (477)

Віталій Радзівський

ПРО КУЛЬТУРУ ПРОВІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ БАГАТИЇВ

В статті аналізується малодосліджена проблема культури багатіїв. Ця проблема повстала у зв'язку з суспільними трансформаціями і появою прошарку багатіїв і потребує належного дослідження, зокрема, у галузі культурології. Автор торкається необхідності осмислення цих важливих соціокультурних явищ, у першу чергу, у культурологічному та історичному вимірах та підвищення ролі освіти і виховання в умовах сучасної України.

Ключові слова: культура, субкультура, культурологія, культура багатіїв, субкультура багатіїв, історія.

Зі зміною ментальної парадигми наприкінці XX ст. на теренах СНД відбулись значні соціокультурні перетворення. Чимало бувших радянських людей почали цікавитись стилем життя, інтересами, традиціями, примхами та культурними уподобаннями європейської еліти та нових вітчизняних багатіїв. Проте, культура українських багатіїв поки ще не була предметом ґрунтовного культурологічного дослідження. Тому суттєвого значення у науковому дискурсі для розвитку культурології на початку XXI ст. набуває осмислення специфіки культури багатіїв.

Важливою науковою проблемою є дослідження культурного середовища найуспішніших з нових українців, адже все більш популярною стає теза про те, що саме рівень культури (а через неї стиль мислення, свідомість, пріоритети та ідеали) обумовлюють буття, включаючи поведінку, умови існування (не лише матеріальні), уподобання, різноманітні пріоритети та цінності. Мова не лише про трансформацію давнього філософського питання про те, що є первинним (буття чи свідомість) у новому культурологічному вимірі, а вивчення нових реалій та особливостей культури багатіїв як важливого соціокультурного явища у культурному просторі України.

Метою статті є постановка нової культурологічної проблеми, що стосується виникнення та розвитку культури багатіїв у сучасному українському суспільстві, акцентуючи увагу на вивченні основ соціокультурних особливостей цієї культури.

Завданнями статті є проаналізувати у науковому дискурсі основні проблеми, які пов'язані з

провідними тенденціями у рефлексії культури різних верств населення, акцентуючи увагу на парадигмі культури багатіїв та виокремлюючи ті соціокультурні особливості (фінансові можливості, образ мислення, особливості поведінки, імідж, свої уподобання, стиль життя тощо), які притаманні нашим вітчизняним багатіям.

До питань культури різних верств населення побіжно зверталось чимало науковців (Ю.Александров, О.Багреєва, О.Корякіна, В.Пирожков, Г.Синіцина, О.Старков, В.Тулєгенов, Г.Хохряков та ін.). Більш ґрунтовно досліджували окремі соціальні страти, переважно на рівні субкультур, російські вчені (О.Беянова, Ю.В'юнов, К.Грушко, В.Кижевагова, Ю.Каїра, Н.Москвина, О.Щекіна, С.Ярошенко та ін.). Чимало дослідників на пострадянському просторі зверталось до культури бідності (у літературі зустрічається і як культура бідних) і значно менше вчених навіть побіжно писали про культуру багатіїв. Питання культурологічного осмислення рефлексії соціокультурних трансформацій, насамперед, культурних процесів у середовищі багатіїв, потребує об'єктивних, ґрунтовних і всебічних досліджень. Як не прикро, але аналіз культури багатіїв залишається суттєвою прогалиною у культурології. При цьому питання культури багатіїв мають тенденцію до все більшої трансформації через певне виокремлення, відпадиння та відокремлення цієї культури у субкультуру багатіїв. Переважна більшість інформації про особливості культурного життя найбагатших людей подається у науково-популярних виданнях.

Більшість українських багатіїв – це люди середнього, рідше поважного віку; вони мають родини (і, як правило, двох та більше дітей), мають вищу освіту, різнобічні інтереси. Рівень культури у багатьох багатіїв значно вищий, ніж у середньостатистичного українця. Переважна більшість багатіїв – це чоловіки; жінки у вищій бізнес-гільдії є відносно рідкістю. Більшість багатіїв живуть і працюють в Україні (але відпочивають за кордоном), хоча є й інші випадки. Українські багатії, як і українці у цілому, є освіченими. Серед наших багатіїв є і науковці, зокрема доктори наук (наприклад, Ю.Журавльов доктор медичних наук) [2, с. 70] і кандидати наук (зокрема, нардеп В.В.Янукович, 29 позиція впливу в 2012 р., цікавиться автоспортом і сучасними технологіями) [1, с. 46]. Для порівняння: «20% американських мільйонерів ніколи не переступали порогу вищого навчального закладу» [4, с. 74], мають проблеми з освітою і деякі європейці [8, с. 44].

Хоча сукупні статки першої десятки рейтинга українських багатіїв на початок 2013 р. знизились на \$ 3,6 млрд – до \$ 39,6 млрд [20, с. 6]), проте культура багатіїв продовжувала розвиватись. Одним з опосередкованих свідчень розвитку культури багатіїв в Україні є збільшення попиту на елітарні товари, причому не лише серед товарів легкої промисловості (розвиток мереж відповідних магазинів, поширення елітарних брендів і т.д.), але і на продукти споживання (екологічні, натуральні, найкращі) тощо. Так, серед нових багатіїв деякі навіть роблять на цьому свої статки. Активи Д.Фірташа подорожчали на 540 %. Майже половина капіталу золотої сотні (\$ 39,9 млрд) належить фінансово-промисловим групам СКМ (Р.Ахметов) і Приват (І.Коломойський, Г.Боголюбов, О.Мартинів); 25 членів (\$ 35,1 млрд) з Донеччини, 12 (\$ 22,5 млрд) з Дніпропетровщини, 6 з Харкова (\$ 2,5 млрд), корінних киян 8 (\$ 1,8 млрд) [1, с. 13]. Сумарні активи (\$ 39,9 млрд) фінансово-промислових груп СКМ (Р.Ахметов) і Приват (І.Коломойський, Г.Боголюбов, О.Мартинів) більше, ніж золотовалютний запас України (\$ 37,8 млрд), але «що таке додана вартість і чим відрізняються технології XXI ст. від технологій XX ст. непогано ілюструє» приклад: якщо б всі 25 членів (\$ 35,1 млрд) з Донеччини продали все своє майно, то їм би навіть не вистачило на 11% акцій компанії Apple (капіталізація \$ 324 млрд) [1, с. 17].

У 2013 р. з 200 багатіїв більше 12% (25 осіб) з'явилися у рейтингу журналу «Фокус» вперше. Безперечно, є певні культурні та бізнесові принципи, яких дотримуються українські капіталісти. Відомий меценат Р.Ахметов докладав зусиль для покращення вигляду Донецька і Києва (реконструкція окремих будівель у центрі), благородні вчинки тощо [20, с. 16]. Р.Ахметов зазначив: «Моя формула успіху – це швидкість прийняття рішення з маленьким коефіцієнтом браку. Хто приймає швидкі рішення і помиляється менше конкурентів – той самий успішний» [20, с. 8]. А.Клюєв вчить: «Працювати треба чесно. Постійно шукати нові ідеї, нові можливості, нові технології» [20, с. 8]. Міркує про бізнесові принципи й В.Пінчук, який побудував у Дніпропетровську сталелітейний завод з новітніми технологіями, а оформив його «модний датський художник» [12, с. 30], на відкритті були музики навіть з Петербургу, вітчизняні та закордонні «віпи» [12, с. 30]. В. Пінчук, зокрема, зазначає: «Сьогодні статки... повинні створюватись з нуля», «реальний доступ до

* Переклад російськомовних цитат у статті наш – В.Р.

можливостей – це проблема XXI століття. Моя мета, як філантропа, такі можливості створювати» [20, с. 8].

На нашу думку, дуже влучну пораду для початківців дає С.Тигіпко: «Якщо говорити про особливості сучасного часу, то сьогодні гарні перспективи у Інтернет-бізнесі і сільському господарстві» [20, с. 9]. Варто згадати, що сама культура має свої давні витoki у сільському господарстві. Має рацію С.Тигіпко, коли каже про важливість наполегливості, цілеспрямованості, аналізу помилок та вміння користуватись порадами тих людей, які вже досягли успіху, а у цілому: «Багато людей думають, що для успіху достатньо мати гарні зв'язки і стартовий капітал. Це не так. Без голови на плечах, напористості, готовності працювати успіху не досягнути» [20, с. 10].

Важливо не лише багато працювати, а працювати самовіддано, добре і з задоволенням, тобто «душа має лежати до праці». О.Роднянський (\$ 44 млн у 2012 р.) – відомий український і російський (голова російського кінофестивалю Кінотавр) діяч культури (кіноіндустрії) – каже: «Коли ви подивитесь на гроші, які я заробляв п'ять років тому і сьогодні, це на два нуля більше, але моє життя від цього не змінюється. Як я жив п'ять років тому, так живу і зараз» [1, с. 88]. Капіталіст, який має зв'язок з теле- та кіноіндустрією, подає яскравий приклад філософії мільйонера: мислити та жити як мільйонер – і ставати мільйонером, тобто свідомість сприяє становленню, визначаючи буття. Особливістю наших численних підприємців є їх зв'язок з політичним життям, а іноді і з владою. Інколи вони, водночас, і самі можуть бути частиною влади. Г.Герега є секретарем Київради і займається бізнесом, Л.Черновецький, экс-мер Києва, є успішним підприємцем [20, с. 42–44], численні народні депутати (починаючи від таких знакових політичних осіб як найстаріший нардеп Е.Звягільський, С.Тигіпко, брати А. і С.Клюєви та ін.) є носіями культури багатіїв. Яскравою постаттю у вітчизняному бізнесі вже давно є В.Пінчук, відомий колекціонер та поціновувач мистецтв. Подією останнього року стало його рішення «примкнути до руху Giving Pledge, пообіцявши віддати на благодійність половину своїх статків». В.Пінчук, який у лютому 2013 р., примкнувши до руху Giving Pledge, приєднався до «компанії з Біллом Гейтсом, Уореном Баффетом, Майклом Блумбергом та іншими мільярдерами-філантропами», безперечно покращить це шляхетне товариство [20, с.26]. Цікаво, що деякі багатії не лише виступають спонсорами мистецьких акцій, але і навіть пов'язали своє життя з видатними представницями вітчизняної культури (з А.Ахат, Т.Рамус та окремими іншими). Деякі з багатіїв є доволі релігійними (православні В.Нусенкіс і В.Новинський, іудей Г.Боголюбов і Е.Шифрин та інші) [20, с. 32], проте більшість не акцентують особливої уваги на своєму світогляді. Чимало багатіїв не обмежуються вітчизняними проектами. Наприклад, у О.Мкртчана «Більш успішно йдуть справи на російському фронті» [20, с. 36]. Холдінг «Богдан» П.Порошенка «отримує замовлення від українських, російських та європейських міст», а «корпорація Roshen побудувала нову фабрику у Винниці і отримала контроль над угорською кондфабрикою Bonbonetti Choco» [20, с. 38].

Чеський бізнесмен Томаш Фіали відмічає: «До мільйонерів НЕГАТИВНЕ СТАВЛЕННЯ У БІЛЬШОСТІ КРАЇН (виокремлено мною – В.Р.) Європи, це не лише українська, слав'янська риса. Виняток – США та Великобританія, де до мільйонерів ставляться з повагою» [11, с. 16].

Практично кожен четвертий у Золотій сотні 2012 р. з Донеччини, 11 осіб – з Дніпропетровщини. Перша п'ятірка володіє активами, рівними активам інших 95 (висока концентрація капіталу), у РФ перша п'ятірка учетверо бідніша інших 95. У Золотій сотні РФ 96 мільярдів, в Україні – 12. 11 у Золотій сотні України 2012 р. – 1966 року народження, а більшість на момент отримання Незалежності були у молодому і зрілому віці (виняток Є.Звягільський) [3, с. 17]. Продавши усі свої активи, Золота сотня України могла би колективно претендувати на купівлю Inditex, що випускає одяг під марками Zara і Massimo Dutti, що підтверджує значення брендів, торговельних марок, а ширше – статусу та іміджу у культурах багатіїв не лише Європи, а й усього світу.

Р.Ахметов у 2012 р. ще суттєво поступався чемпіонам Європи, зокрема Бернару Арно (\$ 41 млрд) з Франції, Амансії Ортезі (\$ 37,5 млрд) з Іспанії, Стефану Перссону (\$ 26 млрд) з Швеції або Карлу Альбрехту (\$ 25,4 млрд) з Німеччини [17, с. 18–19]. У Європі, особливо у еліти, усвідомлюють важливість стилю, іміджу, одягу, манер тощо. Бернар Арно наприкінці 80-х «зрозумів, що бренд коштує дорого. А бренд, який експлуатує потяг до розкішного життя, коштує ще більше» [17, с. 19] і з часом став найбагатшою людиною Старого світу. При цьому, начавши з придбання будинку моди Christian Dior у 1984 р., у 1999 р. він скуповує акції Louis Vuitton Moet Hennessy (LVMH), що є основою його імперії. Він скуповує та розвиває популярні бренди. Йому належать Givenchy, Christian Lacroix, Kenzo, Guerlain та ін. [17, с. 19]. «Коньяк Hennessy, шампанське Moet and Chandon, Veuve Clicquot, Krug, Don Perignon. Згідно Forbes, рентабельність шампанського будинку Don Perignon і

одягу, а також аксесуарів марки Louis Vuitton, складає 40-50%... Більше того, продаж предметів розкоші виявлялась найменш вразливою для вдару кризи» [17, с. 19]. Амансіо Ортега, у чій магазини (Zara, Pull and Bear, Massimo Dutti та ін.) у Києві буває черга, за рік збільшив статки з \$ 31 млрд до \$ 37,5 млрд [17, с. 19]. Стефан Перссон (\$ 26 млрд) з Швеції, маючи мережу магазинів H & M, також «експлуатує» бренди культури багатіїв: він збагатів за рік на \$ 1,5 млрд [17, с. 19]. У більшості мільярдерів Заходу статки у 2012 р., на відміну від певного занепаду у справах наших мільярдерів, збільшились «відсотків на п'ять-десять» [17, с. 19]. Західні мільярдери значно старіші наших – серед чемпіонів Європи лише троє молодше 50 років (у т.ч. наймолодший – Р. Ахметов), а в Україні більшість багатіїв – до 50 років [17, с. 19].

Окреме питання – турбота про спорт, особливо футбол*, а також мистецтво. В.Пінчук (11 позиція впливу в 2012 р.) «займається великим мистецтвом. Його PinchukArtCentre перетворився у головну площадку Східної Європи для проведення масштабних експозицій провідних художників світу. У березні 2012 року він став першим українцем, який отримав престижну Trebbia European Awardes у номінації *Підтримка культури та мистецтва*. Це далеко не перше визнання арт-світу у любові до Пінчука» [19, с. 30]. Щорічно на конференції Ялтинської європейської стратегії, яку організує фонд Пінчука, до нього приїздять впливові голови держав і нобелівські лауреати, діячі економіки і політики з усього світу (Т.Блер, Ш.Перес, Б.Клінтон та ін.) [19, с. 30]. Адам Адамовський (69 позиція у 2011 р.) «придбав на аукціоні Sothey's у Нью-Йорку колекцію виробів українських художників-авангардистів початку ХХ століття. В результаті зібрання полотен представників вітчизняного модернізму, вивезені за межі країни, а з 1919 року і взагалі вважались втраченими, повернулись в Україну» [1, с. 78].

В.Костельмана (55 позиція) часто зображують на фото з гітарою [19, с. 68]. Він дійсно «соліст великого бізнесу» [1, с. 53]. Видатні бізнесмени Р.Чигирь і В.Костельман відомі ще і як талановиті київські поети [1, с. 71]. Любить гітару і Олександр Кардаков (90 позиція) – «найрозумніший», «єдиний представник *Золотої сотні*, який зміг зробити статки у самому інтелектуальному виді бізнесу, ІТ-технологіях» [1, с. 60]: «Біла робочого стола Кардакова стоїть електрогітара, цінність якої завірена підписом фронтмена групи *Машина времени* Андрія Макаревича. На столі – зібрання артефактів: рідкісні мінерали з Латинської Америки і Африки, збірник Законів Мерфі» [10, с. 33].

Після 60-ї позиції впливу в 2012 р. все більше з'являється представників культурного бомонду: яскрава А.Герман (63 позиція), журналісти С.Шустер (61 позиція) і Е.Кисельов (65 позиція), видатні музиканти О.Скрипка (66 позиція) і С.Вакарчук (84 позиція), талановиті О.Кохан (68 позиція) і В.Бородянський (69 позиція), шоумен В.Зеленський (79 позиція) і гендиректор Мистецького арсеналу Н.Заболотна (81 позиція), гендиректори–медійники О.Ткаченко (85 позиція) і М.Княжицький (88 позиція), філософ М.Попович (89 позиція) і пропагандист бізнес-освіти О.Кардаков (90 позиція), знані діячі культури О.Забужко (91 позиція) і К.Муратова (99 позиція), своєрідні майстри пера О.Турчинов (95 позиція) і М.Томенко (92 позиція), замикає список 2012 р. художник А.Криволап. Порівняємо 60-ї позиції впливу в 2011 р.: талановита А.Герман (62 позиція), журналісти С.Шустер (66 позиція) і Е.Кисельов (65 позиція), була і талановита Ліна Костенко (70 позиція), музики О.Скрипка (77 позиція) і С.Вакарчук (84 позиція), талановиті О.Кохан (72 позиція) і В.Бородянський (88 позиція), шоумен В.Зеленський (79 позиція) і гендиректор Мистецького арсеналу Н.Заболотна (81 позиція), гендиректори–медійники О.Ткаченко (85 позиція) і М.Княжицький (88 позиція), філософ М.Попович (89 позиція) і пропагандист бізнес-освіти О.Кардаков (90 позиція), знані діячі культури О.Забужко (89 позиція) і К.Осадча (91 позиція), своєрідні майстри пера О.Турчинов (73 позиція) і А.Курков (94 позиція). Замикав золоту сотню самих впливових українців в 2011 р. футболіст А.Тимошук [1, с. 81].

* Так, наприклад, І.Коломойський відомий як володар футбольного клубу (далі – ФК) «Дніпро» (Дніпропетровськ), баскетбольного клубу «Дніпро» (Дніпропетровськ) і хокейного клубу «Будівельник». У 2005 р. О.Ярославський придбав ФК «Металіст», а у Євро-2012 інвестував \$ 300 млн [20, с. 32], щорічно у ФК «Металіст» він вкладає \$ 35 млн [19, с. 36]. П.Диминський (\$ 90 млн у 2012 р.) володіє ФК «Карпати» Львова з бюджетом (\$ 7,5 млн) [18, с. 79], О.Мкртчян – російським ФК «Кубань», Р.Ахметов – Донецьким «Шахтарем»; І.Дворецький – президент запорізького ФК «Металург». Г.Суркіс у 2000 р. очолив Федерацію футболу України, а у 2002 р. передав правління ФК «Динамо» Київ молодшому брату, І.Суркісу. Г.Суркіс 12 років очолював Федерацію футболу України (залишив керівництво у 2012 р.). І.Суркіс – з 1998 р. перший віце-президент ФК «Динамо» Київ, з 2002 р. – президент ФК «Динамо» Київ, з грудня 2008 р. – член комітету ФІФА з клубного футболу [20, с. 38]. Г.Суркіс з 1998 р. член Національного олімпійського комітету України, з 2006 – віце-президент НОК України [18, с. 38].

Д.Степанов вказує лише на два шляхи життя і культури людини – шляхи монарха і прислужника [15]. Мав рацію Конфуцій: «Благородна людина пред'являє вимоги до себе, низька людина пред'являє вимоги до інших» [15, с. 100]. Різниця між середнім доходом громадян і зарплатою їх парламентаріїв на початок 2011 р. складала: в Україні 7,4 рази; США – 4,4 рази; Грузія – 4; Великобританія і Німеччина – 2,9; Франція – 2,6; Італія – 2,1; Австралія – 1,8; Швеція – 1,5. [9, с. 21]. До провідних надбагатіїв тяжіють і інші найяскравіші зірки України. Так, «образ життя замголови Госпсуду Києва Вікторії Джарти цілком відповідає її медіаобразу світської левиці» [14, с. 23], а депутат І.Бережна «регулярно відвідує світські раути, де демонструє гардероб на десятки тисяч доларів» [7, с. 22].

Важливою складовою культури надбагатіїв є благодійність. «Кореспондент визначив головних приватних філантропів країни. У перелік увійшли вісім крупних бізнесменів, два спортсмени і дружина мільярдера. Усі разом ці люди віддали на благодійність за рік більше півміль'ярда гривень [5, с. 18].

Р.Ахметов (сума благодійності – 222,7 млн грн.) – більшість програм на оздоровлення, соціальні програми; В.Пінчук (сума благодійності – 167,1 млн грн.) – оздоровлення, соціальні програми, але є і суто освітні («підтримка талановитої молоді щомісячними стипендіями і надання грантів на навчання у світових вишах» і мистецькі («підтримка сучасного мистецтва в Україні, участь України у Венеціанському бієннале, підтримка молодих художників»). О.Фельдман (сума благодійності – 45,1 млн грн.) – оздоровлення, культура («організація прес-турів для ЗМІ по святих місцях Ізраїля, на підтримку національно-культурних громад» тощо). Д.Фірташ (сума благодійності – 44,8 млн грн.) – оздоровлення, освіта, культура («будівництво студентського містечка Українського католицького університета, фінансування програми україністики у Кембріджському університеті; підтримка української театрів, міжнародного поетичного фестивалю Meridian Czernovitz; будівництво Свято-Троїцького собору, спонсорування шкільної хімічної освіти»). П.Порошенко (сума благодійності – 23,0 млн грн.) – соціальні програми, оздоровлення, освіта, культура. О.Пінчук (сума благодійності – 21,8 млн грн.) – соціальні програми, оздоровлення, освіта, культура («Підтримка дитячого фестивалю в Артеці «Змінимо світ на краще!»). Б.Колесніков (сума благодійності – 11,2 млн грн.) – програми оздоровлення, освіта, спорту, культури («У межах програми «Цінуємо спадщину» закуплено інструменти для театру опери і балету у Львові, у Харкові побудована бібліотека ім. Кушнарєва, закуплені дві машини медичної допомоги для Донецької області»). Віталій і Володимир Клички (сума благодійності – 10,1 млн грн.) – програми оздоровлення, освіти, спорту («Програми спрямовані на популяризацію здорового образу життя і освіту, будівництво ігрових площ, боксерських залів, фінансування літнього лагерь для дітей-сиріт, підтримка молодіжних ініціатив, оснащення шкіл спортивним обладнанням»). О.Онищенко (сума благодійності – 1,9 млн грн.) – програми допомоги дітям-сиротам, людям похилого віку, І.Воронов – (1,4 млн грн.) – програми дитячого оздоровлення [5, с. 18–19].

Ми погоджуємось з потребою (навіть необхідністю) подальшого дослідження теоретичних основ культури багатіїв та окремого дослідження гламуру як окремого багатимірного, контраверсійного та багатошарового соціокультурного явища. Модельний бізнес і гламур є одними із найперспективніших репрезентативних елітарних проявів у сучасній Україні, які потребують ґрунтовних, об'єктивних та комплексних досліджень. Подібні дослідження мають значне наукове і, зокрема, соціально-гуманітарне (у т.ч. і культурологічне) значення й, безперечно, суспільство майбутнього повинно бути більш освіченим та обізнаним у мистецтві гламуру та у галузі як індустрії моди у цілому, так і в окремих складових модних напрямів та напрямлень. Потрібна всебічна (у т.ч. й державна) підтримка різних творців, безпосередніх учасників й реалізаторів модного життя та професійних популяризаторів моди, а на окрему увагу заслуговує гламур.

Соціальні досягнення ХХ і початку ХХІ століття дають підстави для надій і сподівань щодо значних перспектив у гламурі, адже за останнє століття, наприклад, мода стала одним з найбільших катализаторів та чинником змін у багатьох сферах та ділянках суспільного життя. Розвиток різноманітних модних субкультур, – а не лише культури нових багатіїв (якщо вірити пропаганді численних ЗМІ) – у ідеалі має бути нерозривно пов'язаний з самовдосконаленням, саморефлексією та постійним не лише матеріальним, але і культурним збагаченням та розвитком, у т.ч. це особливо важливо для багатьох таких творців та співтворців моди, якими є перукарі, візажисти, косметологи та працівники близьких до них інших «зіркових» професій (у сенсі як необхідних для зірок, так і доволі яскравих самих по собі) та суміжних щодо них професій. Тим більше, що майже у кожного громадянина України є (і, як правило, не лише теоретично) шанс спробувати прилучитись як до модних субкультур, так і для субкультури моди. Для цього треба старанно та сумлінно працювати

над собою (духовно, естетично і т.д., згадаємо думку А.П.Чехова про те, що у людині все має бути прекрасним). Іноді працювати треба й для загального блага, користі та краси шляхом покращення людства через прикрашення та естетичне вдосконалення окремих його представників, а одним із засобів на шляху до цього і є гламур.

Висновок. Розглянувши культуру українських багатіїв як нову проблему у культурології, ми можемо впевнено констатувати, що вона має значні соціокультурні особливості (фінансові можливості, образ мислення, особливості поведінки, імідж, свої уподобання, стиль життя тощо). Культура багатіїв України є квінтесенцією значних загальнолюдських надбань, має значні наднаціональні (транснаціональні, глобалізовані, інтернаціональні тощо) риси, схильна до розвитку, є привабливою (звідси поширення дорогих брендів, вишукані колекції і т.д.). Культура вітчизняних багатіїв, хоча і представлена на сьогодні незначною кількістю носіїв, має значний вплив і є зразком для наслідування, зокрема, найбагатшими представниками середнього класу. Культура багатіїв через демократизацію і відкритість має потенціал для отримання все нових і нових носіїв та прихильників, а тому від періоду виникнення та первісного становлення культура українських багатіїв переходить до фази активного розвитку.

Отже, є потреба у розвитку не лише усталених (історичних, соціологічних, філософських та ін.), але і нових підходів та напрямків при дослідженні сучасних явищ у культурному просторі України і, у першу чергу, такого явища початку ХХІ століття, як розвиток культури багатіїв. При цьому у науковому дискурсі потрібен відхід від усталених, іноді ще радянських моделей, парадигм і стереотипів, коли провідна «пролетарська культура» за ідейними штампами заперечувала різноманіття культурного життя і особливо таврувала специфіку культури буржуазії. Саме тому подальші дослідження вчених, спрямовані на ґрунтовне, всебічне та об'єктивне культурологічне вивчення культури і субкультури багатіїв, повинні постати як важливі та актуальні наукові питання.

1. Золотая сотня // Корреспондент. – № 22 (459). – 10 июня 2011 г. – 100 с.
2. Золотая сотня // Корреспондент. – № 47 (535). – 30 ноября 2012 г. – 100 с.
3. Как мы считали / Корреспондент. – № 47 (535). – 30 ноября 2012 г. – С.17.
4. Кэнфилд Д. Думать и богатеть! Правило успеха / Кэнфилд Д., Свитцер Ж. – М. : Изд-во Эксмо, 2006 – 560 с.
5. Карпенко К. Искусство требует пожертвований / Ксения Карпенко // Корреспондент, № 49 (486). – 16 декабря 2011 г. – С.18–20.
6. Карпенко К. Новые лондонские / Ксения Карпенко // Корреспондент. – № 45 (533). – 16 ноября 2012 г. – С. 22–26.
7. Коберник К. Священные коровы / К.Коберник // Корреспондент. – № 12 (449). – 1 апреля 2011 г. – С. 20–23.
8. Максвелл Д. Путь к лидерству – путь к успеху / Д.Максвелл. – Минск : «Попурри», 2009. – 320 с.
9. Мечетная Н. Несчастный случай / Наталия Мечетная // Корреспондент. – № 12 (449). – 1 апреля 2011 г. – С. 42–44.
10. Пасхвер А. Главный технолог / Александр Пасхвер, Максим Бироваш // Корреспондент. – № 35 (523). – 7 сентября 2012 г. – С. 32–34.
11. Пасхвер А. Главный оценщик / Александр Пасхвер // Корреспондент. – № 47 (535) 30 ноября 2012 г. – С. 16.
12. Пасхвер А. Художественнаяковка Пасхвер / Александр Пасхвер // Корреспондент. – № 40 (528). – 12 октября 2012 г. – С. 30–32.
13. Светская жизнь // Корреспондент. – № 12 (449) 1 апреля 2011 г. – С. 38.
14. Соломко И. Фемидино горе / Ирина Соломко // Корреспондент. – № 40 (528). – 12 октября 2012 г. – С. 20–23.
15. Степанов Д. Монарх / Д.Степанов. – СПб : Издательство «Крылов», 2002. – 192 с. (Серия «VIP-консультирование»).
16. Сыч В. Чемпионы Европы / Виталий Сыч // Корреспондент. – № 22 (459). – 10 июня 2011 г. – С. 18–19.
17. Сыч В. Чемпионы Европы / Виталий Сыч // Корреспондент. – № 47 (535). – 30 ноября 2012 г. – С. 18–19.
18. Топ-100 самых влиятельных украинцев // Корреспондент. – № 32 (469). – 19 августа 2011 г. – 84 с.
19. Топ-100 самых влиятельных украинцев // Корреспондент. – № 34 (522). – 31 августа 2012 г. – 100 с.
20. 200 самых богатых людей Украины // Фокус №13 (326). – 29.03.2013. – 100 с.

В статье анализируется малоисследованная проблема культуры богатых. Эта проблема возникла в связи с общественными трансформациями и появлением прослойки богатых и подлежит должному исследованию, в частности, в области культурологии. Автор касается необходимости осмысления этих социокультурных явлений, в первую очередь, в культурологическом и историческом измерениях и повышения роли образования и воспитания в условиях современной Украины.

Ключевые слова: культура, субкультура, культурология, культура богатых, субкультура богатых, история.

In the article the subculture of the pich people is analyzed. The problem become relevant due to social transformations and requires research in the field of education. The author underlines the necessity of comprehension of these sociocultural phenomena in cultural and historical dimensions and the necessity of raising the level of education and upbringing in the conditions of Modern Ukraine.

Key words: culture, subculture, culturology, culture of the pich people, subculture of the pich people, history.

УДК 726.52 (477.83)

Михайло Сидор

ФУНКЦІОНАЛЬНА ТИПОЛОГІЯ ГАЛИЦЬКИХ ПРИДОРОЖНІХ КАПЛИЦЬ

У статті розкриваються й характеризуються функціональні особливості галицьких придорожніх каплиць, наводяться приклади їх безпосереднього призначення та присвячення, визначається їх локалізаційне розташування, проводиться класифікування обстежених об'єктів за характером їх дієвості та місцезнаходження.

Ключові слова: галицька придорожня каплиця, функціональна типологія, класифікування, види, призначення, присвячення, локалізація.

Так цікаво і закономірно укладений наш світ, що в кожний період історії людства відбувається формування нового змістовно-виразного типу культури. Цей процес передбачає відмову від старого, віджилого, неактуального. Та, водночас, вагомим тут постає завдання не втратити істинно-ціннісні й неповторно-оригінальні культурні надбання попередніх поколінь. Серед таких набутоків особливе місце посідають придорожні каплиці – об'єкти, що ставилися при дорогах, стежках, на роздоріжжях «... як вираз побожності» [10, с.25].

У придорожніх каплицях завжди проявлялася взаємодія релігійного і мистецького. Часто це синтез архітектури, малярства, різьбярства та інших видів мистецької діяльності людини. Ці об'єкти є виразною часткою прояву великого творчого досвіду нашого народу [3, с.4].

Для багатьох українських земель придорожні каплиці є звичним явищем, однак особливого значення й популярності вони набули саме у галицькому краю. Тут ці об'єкти, так само як і церкви, стали складовою часткою краєвидів майже кожного населеного пункту, а для кожної людини – від малого до старого, – місцем вшанування віри у Бога. У них тісно переплітаються простота й оригінальність, строгість і вишуканість, розмаїття та стриманість.

Галицькі придорожні каплиці ставали об'єктом наукових зацікавлень багатьох науковців і дослідників. У загальній канві таких розвідок найбільшої уваги заслуговують праці Д. Щербаківського [10], Р. Райнфуса [13; 14; 15], Ю. Тарновича [9], К. Перацької [12], В. Січинського [8], К. Марчакової [11], Т. і М. Лопаткевичів [5], М. Моздира [6], Р. Одрехівського [7], О. Болюка [1; 2]. Разом з тим, у жодній із зазначених, як і інших виданих роботах не проведено змістовного вивчення функціональності таких об'єктів, класифікування їх за мотивацією призначення та характером локального розташування.

Метою пропонованої статті є розкриття функціональних особливостей галицьких придорожніх каплиць, специфіки їх локалізаційного розташування, виведення в рамках піднятої проблеми їх типологічного структурування.

Проведені нами розвідки дають підставу ствердити, що придорожня каплиця є надзвичайно популярним релігійним і культурним явищем на галицьких теренах, виразною складовою сакрального світу галичан.

Для кожної такої споруди характерна особлива образно-функціональна риса – «стояти при дорозі», тобто на шляху людини, бути у неї на очах, бути доступною для неї, навіть якщо вона розташована у лісових хащах чи у віддалених польових просторах. Такі об'єкти можуть мати вигляд невеликого будиночка, храмоподібної споруди, різноманітної архітектурно-пластичної композиції з обов'язковою наявністю у ній такого конструктивного елементу як «дах» чи його імітації. Завершуються ці споруди хрестом. У внутрішньому середовищі придорожньої каплиці традиційно містилася скульптурна статуя святої особи (як «покровителя» і «заступника»); іноді скульптурне зображення святого заміняли ікони.

У процесі проведеного нами дослідження було визначено, що галицькі придорожні каплиці